

GEÇ OSMANLI DÖNEMİ'NDE VENEDİK GÜZEL SANATLAR AKADEMİSİ'NE EĞİTİM ALMAYA GİDEN ÖĞRENCİLER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA*

A SURVEY ON THE STUDENTS WHO ENROLLED FOR VENICE ACADEMY OF FINE ARTS IN THE LATE OTTOMAN PERIOD*

Cenk BERKANT**

ÖZ

Osmanlı Batılılaşmasının başlangıcı klasik Osmanlı sisteminde değişimlerin ilk kez ortaya çıktığı Lale Devri'ne (1718-1730) kadar indirilse de Batılılaşma hareketlerinin kurumsallaşması 19. yüzyılda Tanzimat (1839) ile gerçekleşmiştir. Tanzimat'la ortaya çıkan yeniliklerden biri de Avrupa'ya devlet tarafından öğrenci gönderilmesidir. Düzensiz olarak başlayan bu durum daha sonra bir devlet geleneği halini almıştır. Eğitim, Osmanlı Batılılaşmasında başat bir rol üstlenmiştir. Osmanlı, devlet kurumlarının ıslah edilmesi ve Batı tarzı bir kalkınmayı gerçekleştirebilmek için eğitim yoluyla modern bilgiyle donanmış kadroların yetiştirilmesi yoluna gitmiştir. Bunun yanında, hali vakti yerinde olan Osmanlı gayrimüslim ailelerin çocuklarını 17. yüzyıldan itibaren Avrupa'ya eğitime gönderdikleri bilinmektedir. İtalya, bu ülkeler arasında en başlarda yer almaktadır. Geç Osmanlı Dönemi'nde özellikle İtalya'ya okumaya giden gayrimüslim öğrenci sayısında bir artış gözlenmektedir. Makalemizde, Geç Osmanlı Dönemi'nde İtalya'daki en eski ve köklü Güzel Sanatlar Akademilerinden biri olan Venedik Güzel Sanatlar Akademisi'ne eğitim almaya giden Osmanlı tebaasında öğrenciler hakkında yaptığımız araştırmaların sonuçlarını ortaya koymaktayız. Osmanlı tebaasından Hovsep Eminyan, Hovhannes Çobanyan, İsaç Karakaşyan/Karakaş, Andon Makgiut, Pierre Oshgian, Yervant Terziyan, Aram Bardizbanyan, Haig Zepçiyanyan/Zipcy, Andon Parghemtan ve Hagop Bedrosyan gibi Katolik Ermeni öğrencilerin öne çıktığı bu çalışmamızla, gelecekte yapılacak çalışmalara öncü olmayı ummaktayız.

Anahtar Kelimeler: *Batılılaşma, Osmanlı'da Öğrenciler, Katolik Ermeniler, Sanat Eğitimi, Mimarlık.*

* Bu makale, 2016'da yarıda kalan "Tanzimat'tan Cumhuriyet'e İtalya'da Sanat ve Mimarlık Eğitimi Almış Osmanlı Vatandaşları" başlıklı TÜBİTAK 2219 projesi için yaptığım ön araştırmalar ve 2017 Temmuz'unda Venedik Güzel Sanatlar Akademisi Arşivi'nde kendi imkânlarımla tamamladığım araştırmalar sonucu ortaya çıkmıştır. Bu vesileyle TÜBİTAK'a ve araştırmalarımı tamamlayabilmem için beni davet eden, yönlendiren, Padova Üniv.'nin Sanat Tarihi Kütüphanesi'nden faydalanmamı sağlayan Padova Üniv., Kültürel Miras: Arkeoloji ve Sanat Tarihi, Sinema ve Müzik Bölümü Başkanı Y. Prof. Dr. Federica Toniolo'ya çok teşekkür ederim.

* This article has emerged as a result of my preliminary researches, which was interrupted, for the TUBITAK 2219 project titled "Ottoman Citizens who came in Italy to study art and architecture from Tanzimat to Republican period" in 2016, and researches which I have completed with my own means at the Venice Fine Arts Academy Archive in July 2017. Hereby, I dedicate my special thanks to TUBITAK and Prof. Dr. Federica Toniolo, who is the Vice President of the Department of Cultural Heritage: Archaeology and History of Art, Cinema and Music at the University of Padua, for inviting and guiding me and enabling me to benefit from the facilities of the Art History Library of the University of Padua so that I could complete my researches.

** Dr. Öğretim Üyesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü.

ORCID: <https://orcid.org/000-0002-5443-5099> ♦ E-mail: cenkberkant@mu.edu.tr

ABSTRACT

Although the beginning of Ottoman westernization dates back to the Tulip Era (1718-1730) in which the first traces of the changes began to take place in the Ottoman system, the institutionalization of westernization attempts was shaped during the nineteenth century Tanzimat Period (1839-1876). As one of the most important practices of Ottoman westernization, the empire's sending students to western countries occurred during the reign of Mahmud II (1808-1839) in the early 1830s. The first Ottoman students were sent to France for military education. In the beginning, this student mobility program was not regular but in later decades, it turned into an empirical tradition. The first students were sent to France where the Empire's international relations were good and Paris was the intensely chosen city. Apart from Paris, other European towns such as London, Berlin and Vienna were the target places for these students. Starting from the end of the reign of Abdülhamid II (1876-1909) and the Second Constitutional Monarchy (1908), the students were sent to Germany because of the Empire's affirmative relations with this country. Apart from the students sent by the government in the Late Ottoman Period, seventeenth century wealthy non-Muslim families had also sent their children to the cities such as Vienna, Padua, and Venice for educational purposes. With this, a tradition had begun among the Ottoman non-Muslims and even, new schools were established for Greek and Armenian students in Padua and Venice. With the education they received in these European towns, Armenian and Greek students became mediators and dragomans in the diplomatic relations at the return to Ottoman Empire. In addition, some of those students later became teachers in the schools in the Ottoman Empire and managed to transfer the westernized knowledge. The Ottoman-Armenian Manas Family was a good example of this situation. Some members of this family such as Rafael and Zenop studied in Italy and then worked for the Ottoman State from the reign of Mahmud I (1754-1754) to the reign of Mahmud II (1808-1839). Born in Istanbul in 1855, Yervant Osgan was first sent by his wealthy family to Moorat-Raphael Catholic Armenian College in Venice. After the years in Venice, Osgan went to Rome in 1872 and enrolled in the Academy of Royal Fine Arts. There, he took sculpting education and became the student of Enrico Deccetti and Girolamo Masini. After his return to the Ottoman Empire, he serviced as an educator and artist and became the head of the Sculpture Department for Sanayi-i Nefise School, which was founded by Osman Hamdi Bey. In this article, we will study especially the Catholic Armenian students (Hovsep Eminyan, Hovhannes Çobanyan, İsaç Karakaşyan/Karakaş Andon Makgiut, Pierre Osgian, Yervant Terziyan, Aram Bardizbanyan, Haig Zepçiyen/Zipcy, Andon Parghemtan and Hagop Bedrosyan) who enrolled in the Academy of Fine Arts in Venice to study architecture. This article aims to be a pioneer in the field by the documents gathered from the archives of the Academy of Fine Arts in Venice, about the Ottoman students in Italy.

Keywords: *Westernization, Ottoman Students, Catholic Armenians, Art Education, Architecture.*

Giriş

Osmanlı Batılılaşmasının başlangıcı klasik Osmanlı sisteminde değişimlerin ilk kez ortaya çıktığı Lale Devri'ne (1718-1730) kadar indirilse de Batılılaşma hareketlerinin kurumsallaşması 19. yüzyılda Tanzimat Dönemi (1839) ile başlamıştır. Osmanlı'nın Batılılaşma politikalarının en önemli uygulamalarından biri olarak yurt dışına devlet tarafından öğrenci gönderilmesi ise ilk defa 1830'lardan itibaren II. Mahmud döneminde (1808-1839) gerçekleşmiştir. İlk Osmanlı öğrenciler Fransa'ya askerî alanda eğitim almaları için gönderilmişlerdir¹. Eğitim, Osmanlı Batılılaşmasında başat bir rol üstlenmiştir. Osmanlı, devlet kurumlarının ıslah edilmesi ve Batı tarzı bir kalkınmayı gerçekleştirebilmek için eğitim yoluyla modern bilgiyle donanmış kadroların yetiştirilmesi yoluna gitmiştir². Yurt dışına gönderilen öğrenciler arasında Müslüman-gayrimüslim ayrımı yapılmamıştır. A. Erdoğan, Osmanlı Arşivleri'nde yaptığı araştırmaların sonuçlarına dayanarak Osmanlı tarafından yurt dışına öğrenci gönderilmesi konusunu Tanzimat (1839-1876), II. Abdülhamid (1876-1909) ve II. Meşrutiyet dönemleri (1908-1920) olmak üzere üç dönemde ele almıştır³. İlk defa gönderilen öğrenciler Mühendishane-i Bahri-i Hümayun, Mühendishane-i Berri Hümayun, Tıbbiye ve Harbiye'den seçilmişlerdir⁴. Bunların aralarında asker kökenli Hüsnü Yusuf (1817-1861) ise resim eğitimi almak üzere gönderilmiştir⁵.

A. Erdoğan'ın çalışmasına göre, Tanzimat Dönemi'nde (1839-1876) Osmanlı tarafından yurt dışına gönderilen öğrencilerden tespit edilebilenlerin sayısı 371'dir. Bu dönemde Osmanlı tarafından tercih edilen ilk ülke 254 öğrenciyle Osmanlı'nın iyi ilişkiler içinde olduğu dönemin güçlü ülkesi Fransa olmuştur. Bunun ardından 67 öğrenciyle İngiltere, 34 öğrenciyle Avusturya, 10 öğrenciyle Almanya ve 6 öğrenciyle Belçika gelmektedir⁶. Bu dönemde Osmanlı tarafından öğrenci gönderilen kentler arasında Fransa'nın başkenti Paris'in ardından Londra, Viyana ve Berlin ön plana çıkmaktadır⁷.

Yukarıda sözünü ettiğimiz çalışmaya göre, II. Abdülhamid Dönemi'nde yurt dışına eğitime gönderilen 315 öğrenci tespit edilebilmiştir⁸. Bu dönemde özellikle 1878 Berlin Antlaşmasından sonra Almanya ile geliştirilen iyi ilişkilerden dolayı bu ülkeye gönderilen öğrencilerin sayısında önemli bir artış görülmektedir⁹. Her şeye rağmen, bu dönemde de Fransa 172 öğrenci ile başı çekerken, Almanya 109 öğrenci ile ikinci

1 Şişman, 2004, 5.

2 Erdoğan, 2013, 291.

3 Erdoğan, 2013, 308.

4 Mahmud Cevad, 2001, 6'dan aktaran Gündüz 2015, 25.

5 Şişman, 2004, 4.

6 Erdoğan 2013, 356.

7 Tanzimat Dönemi'nde yurt dışına gönderilen öğrencilerin isimleri ve gönderildikleri kentler için bkz. Erdoğan 2013, 357-361.

8 Erdoğan, 2013, 362.

9 Gündüz, 2015, 29.

sırada yer almıştır. Almanya'yı 12 öğrenci ile İsviçre izlemiştir. 11 öğrenci ise İsviçre'ye gönderildikten sonra eğitimlerine Fransa, Avusturya ve Belçika'da devam etmişlerdir. İsviçre'yi 8 öğrenci ile Avusturya ve 3 öğrenci ile Belçika takip etmiştir¹⁰.

Osmanlı'da II. Meşrutiyet Dönemi, yurt dışına en çok öğrencinin gönderildiği dönem olmuştur. Bu dönemde gönderilen öğrencilerden tespit edilebilenlerin sayısı 550'dir¹¹. Almanya ile iyi ilişkiler bu dönemde de devam ettiğinden bu ülke 287 öğrenci ile ön planda yer almıştır. Almanya'yı 228 öğrenci ile Avusturya-Macaristan takip etmiştir. Avusturya-Macaristan özellikle 1916'dan sonra yoğun öğrenci gönderilen bir ülke olarak dikkati çekmektedir. I. Dünya Savaşı'nda ittifak kurulan bir ülke olarak Avusturya-Macaristan Osmanlı öğrencilerine ev sahipliği yapmayı önemseyen bir tavır takınmıştır¹². Fransa 131 öğrenci ile üçüncü sırada bulunurken, İsviçre 60 öğrenci ile dördüncü sırada yer almıştır. Bunları 7 öğrenciyle İngiltere, 6 öğrenciyle Amerika Birleşik Devletleri, 4 öğrenciyle İtalya, yine 4 öğrenciyle Bulgaristan ve İsviçre-Belçika ve 2 öğrenciyle Rusya izlemiştir¹³.

Osmanlı'dan İtalya'ya Sanat ve Mimarlık Eğitimi İçin Giden Öğrenciler

Geç Osmanlı Dönemi'nde devlet tarafından yurt dışına eğitime gönderilen öğrencilerin yanı sıra, hali vakti yerinde olan Osmanlı gayrimüslim ailelerinin çocuklarını 17. yüzyıldan itibaren Viyana, Padova, Venedik gibi Avrupa kentlerine eğitime gönderdikleri bilinmektedir¹⁴. Böylece Osmanlı gayrimüslimleri arasında bir gelenek başlamış, hatta Venedik ve Padova'da Rum ve Ermeni öğrenciler için kolejler açılmıştır. Osmanlı'nın tarihi süreç içinde Venedik ve Ceneviz başta olmak üzere İtalya yarımadasında yer alan devletlerle ticari ve kültürel ilişkilerinin kökeni çok eskilere dayanmaktadır. Bununla birlikte Osmanlı'da İtalyan kökenli Levantenlerin varlığı ülkede İtalyan dili ve kültürünün tanınırlığını arttırmıştır. 1861'de İtalya Birliği'nin kurulmasından sonra ise Osmanlı'da tesis edilen İtalyan okulları ve İtalya ile artan ticari ilişkilerle birlikte bu etkileşim zirve noktasına çıkmıştır¹⁵. Osmanlı gayrimüslimlerinden özellikle Katolik Ermeni ailelerin çocuklarının eğitimi için İtalya'yı tercih etmelerinin en önemli sebebi bu ülkede Katolik Ermeni topluluklarının ve bunlara bağlı okulların bulunmasıdır. Buna en güzel örnek Venedik'teki Moorat-Raphael Katolik Ermeni Koleji'dir¹⁶.

10 II. Abdülhamid Dönemi'nde yurt dışına gönderilen öğrencilerin isimleri ve gönderildikleri ülkeler için bkz. Erdoğan, 2013, 364-372.

11 Erdoğan, 2013, 372.

12 Erdoğan, 2013, 281.

13 II. Meşrutiyet Dönemi'nde yurt dışına gönderilen öğrencilerin isimleri ve gönderildikleri ülkeler için bkz. Erdoğan, 2013, 374-389.

14 Tanpınar, 1997, 60.

15 Masi, 1935, 51.

16 Zekiyan, 1990, 42.

Osmanlı'dan İtalya'ya gelen Ermeni gençleri buralarda aldıkları eğitim sayesinde Osmanlı Hariciyesinde tercümanlık ve Batı Dünyası ile kurulan diplomatik ve ticari ilişkilerde aracılık yapabilmişlerdir. Ayrıca, yurda döndüklerinde dil ve teknik bilgileri sayesinde Osmanlı'nın Batılı tarzda eğitim veren teknik okullarında öğretmen olarak çalışabilmişlerdir¹⁷. Bu duruma en güzel örneklerden biri, Kapadokya Ermenilerinden Manas ailesidir. Bu aile, 16. yüzyılda İstanbul'a yerleşmiş, 18. yüzyıldan 20. yüzyıl başlarına kadar Osmanlı için çalışmıştır. 18. yüzyılda Katolik olan ailenin üyeleri bu sayede İtalya'da eğitim almıştır. Manaslar hem İtalya'da aldıkları sanat eğitimiyle önemli eserler vermişler, hem de dil bilmeleri ve Avrupa eğitimine sahip olmaları sebebiyle Osmanlı diplomasisi için çalışmışlardır¹⁸. Ailenin hakkında bilgiler edinilebilen ilk üyesi Rafael Manas'tır. İtalya'da sanat eğitimi alan Rafael Manas, Sultan I. Mahmud (1730-1754), Sultan III. Osman (1754-1757) ve Sultan III. Mustafa dönemlerinde (1757-1774) saray ressamı olarak görev yapmıştır. Bugün Topkapı Sarayı Müzesi'nde ve çeşitli özel koleksiyonlarda Rafael Manas imzalı çeşitli kadın ve erkek portreleri bulunmaktadır¹⁹. Yağlıboya ve suluboya ile yaptığı eserlerinde, malzeme, boyut ve kompozisyon açısından Avrupa resminin özelliklerini yansıtan eserleriyle Osmanlı'da tuval resminin öncülerinden biri olmuştur. 1780'de vefat eden Rafael Manas'ın torunu Zenop Manas da İtalya'da sanat eğitimi almıştır. Zenop Manas ressamlığının yanında Osmanlı için diplomatik görevler de almıştır. II. Mahmud döneminde Viyana'daki Osmanlı Elçiliği'nde baş tercümanlık yaptığı bilinmektedir²⁰.

Bunların haricinde Mısır Valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa, ilk defa 1813 yılında Avrupa'ya eğitim almak için öğrenci yollamıştır. Eğitime çok önem veren Paşa'nın döneminde askerlik, harp gemileri inşası, matbaacılık, hendese ve diğer yeni teknikleri öğrenmeleri için İtalya'nın Milano, Floransa ve Roma şehirlerine öğrenci gönderilmiştir²¹.

1855 İstanbul doğumlu Yervant Osgan ise ailesi tarafından Venedik'teki Moorat-Raphael Katolik Ermeni Koleji'ne gönderilmiştir. Ardından Roma'ya geçen Yervant Osgan, Kraliyet Güzel Sanatlar Akademisi'ne kayıt olmuştur. Burada heykel eğitimi almış, Enrico Deccetti ve Girolamo Masini'nin öğrencisi olmuştur²². Yervant Osgan yurda döndükten sonra 1883 yılında kurulan ve Osman Hamdi Bey'in kurucu müdürü olduğu Sanayi-i Nefise Mektebi'nde 1914 yılındaki ölümüne kadar okulun müdür yardımcılığını²³ ve Heykel Şubesi'nin başkanlığını yapmıştır. Türk Heykel Sanatına eğitimci ve sanatçı olarak hizmet vermiştir²⁴. Bunun haricinde Osman Hamdi Bey ile

17 Küçük, 2006, 395.

18 Küçükhasköylü, 2011, 165.

19 Renda, 1977, 56-57; Cezar, 1995, 92.

20 Küçükhasköylü, 2011, 170.

21 Ergin, 1940, 436-437.

22 Cezar, 1995, 441.

23 Alp, 2015, 350.

24 Uzun Aydın, 2015, 130.

birlikte ekip üyesi olarak Nemrut Dağı ve Sayda kazılarında bulunmuştur. Bu kazılarda ele geçen heykel ve kabartmaların onarımında çalışmıştır. Yervant Osgan'ın üstlendiği önemli onarım işleri arasında Sayda kazıları sonucunda ele geçirilen ve günümüzde İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde sergilenmekte olan İskender Lahdi olarak bilinen arkeolojik eser bulunmaktadır²⁵.

Yukarıda alıntılar yaptığımız A. Erdoğan'ın çalışmasına göre Geç Osmanlı Dönemi'nde İtalya'ya devlet tarafından sadece 4 öğrenci gönderilmiştir. Bu sayı diğer Avrupa ülkelerine gönderilen öğrenci sayılarıyla karşılaştırıldığında çok düşüktür ve bu sonuç şaşırtıcıdır. A. Erdoğan'ın tespit ettiği bu öğrencilerin ilki 1913 yılında Siyaset-İktisat okumaya gönderilen Yakırbahar Efendi'dir²⁶. 1914 yılında ise üç öğrenci gönderilmiştir²⁷. Bunlardan Zeki Besim Efendi Mimarlık, Hayreddin ve Seyfeddin Efendiler ise Güzel Sanatlar eğitimi almışlardır. Fakat bunların İtalya'nın hangi kentinde ve hangi akademide eğitim aldıklarına dair bu çalışmada bir bilgi verilmemiştir²⁸.

Biz ise bu çalışmamızda, Geç Osmanlı Dönemi'nde Venedik Güzel Sanatlar Akademisi'ne sanat ve mimarlık eğitimi almak için giden öğrenciler ve bu akademinin arşivlerinde bulduğumuz belgelerden yola çıkarak bunların eğitimleri hakkında bilgiler verip, tespit ettiklerimizin akademi sonrası geliştirdikleri kariyerlerini tanıtacağız.

Venedik Güzel Sanatlar Akademisi Tarihçesi

Venedik Güzel Sanatlar Akademisi, Floransa (1563), Perugia (1573), Roma San Luca (1577), Torino (1678) ve Bologna (1710) Güzel Sanatlar Akademileri ile birlikte İtalya'nın en eski ve köklü akademilerinden biridir. Venedik Güzel Sanatlar Akademisi'nin temelleri kentteki Ressamlar Loncası'nın 17. yüzyıl başlarında Venedik Cumhuriyeti Senatosu'na kentte bir akademi kurulması taleplerine kadar inmektedir. Ancak, akademinin resmi olarak kurulması Venedik Cumhuriyeti Senatosu'nun 24 Eylül 1750'deki Venedik Ressamlar ve Heykeltıraşlar Akademisi (*Accademia dei Pittori e Scultori di Venezia*) adı altında ve Giovanni Battista Piazzetta (1682-1754) direktörlüğünde, Paris Güzel Sanatlar Akademisi benzeri²⁹ bir akademi meydana getirilmesi kararıyla birlikte gerçekleşmiştir. Fakat akademinin eğitim-öğretime başlaması 1756'da Venedikli ünlü ressam Giovanni Battista Tiepolo (1696-1770) başkanlığında olmuştur³⁰. Atölye tarzı eğitim verilen akademide ilk yıllarda sadece resim ve heykel eğitimi verilirken 1761'den itibaren mimarlık eğitimi de akademi programına eklenmiştir³¹. Venedik Güzel Sanatlar Akademisi'nin ilk yapısı olarak Büyük Kanal üzerinde yer alan ve kentte un

25 Yervant Osgan ve Osman Hamdi Bey'in arkeolojik çalışmaları için bkz. Eldem, 2010.

26 Erdoğan, 2013, 379.

27 Erdoğan, 2013, 262.

28 Erdoğan, 2013, 382.

29 Cassese, 2013, 151.

30 Bassi, 1941, 8-9.

31 Molteni, 2012, 524.

ticareti ve depolamasının yapıldığı *Fonteghetto della Farina* binası kullanılmıştır³². Akademiye ilk eğitim Gaspare Diziani, Giacomo Marieschi, Francesco Zuccarelli, Pietro Longhi, Antonio Visentini, Giandomenico Tiepolo gibi çağın önemli sanatçıları tarafından verilmiştir³³. Akademinin amblemi çapraz olarak yerleştirilmiş resim sanatını temsil eden bir fırça ile heykeli temsil eden bir keski ve bunlara ters olarak yerleştirilmiş mimarlığı temsil eden bir pergelden oluşmaktadır. Bunların arasında uzanan bir şeritte “akademi, antik sanatları yeniden canlandıracaktır” anlamına gelen Latince motto “*Et veteres revocavit artes*” yer almaktadır³⁴ (Şek. 1).

1797 yılında Napolyon'un Venedik'i işgaliyle birlikte Venedik Cumhuriyeti sona ermiş ve kentte Fransız işgali başlamıştır. Napolyon'un kurucu kralı olduğu ve 1805 ile 1814 yılları arasında varlığını sürdüren İtalya Krallığı (*Regno d'Italia Napoleonico* ya da *Regno Italico*)³⁵ hâkimiyeti altında olan Venedik kenti ve akademi 1807 yılında yayınlanan bir Napolyon kararnamesi (*Decreto Napoleonico*) ile Venedik Kraliyet Güzel Sanatlar Akademisi (*Accademia Reale di Belle Arti di Venezia*) ismini almıştır³⁶. Aynı tarihte akademi, kentteki *Santa Maria della Carità* kilisesi, manastırı ile bunlara bağlı resim okulundan oluşan kompleksin binalarına yerleşerek eğitime burada devam etmiştir. 10 Ağustos 1817 tarihinde, Leopoldo Cicognara başkanlığı zamanında akademi bünyesinde yer alan sanat eserleriyle birlikte Venedik kiliselerinden alınan sanat eserlerinden geri getirilebilenlerin bir arada sergilenebilmesi için yukarıda sözünü ettiğimiz binaların bir kısmı müzeye dönüştürülmüş³⁷ ve Venedik Akademi Galerileri (*Le Gallerie dell'Accademia di Venezia*) adı altında hizmet vermeye başlamıştır³⁸ (Fot. 1).

1861'deki İtalya Birliği (*Unità d'Italia*) ile 1866'daki Venedik ve Veneto Bölgesi'ndeki iller ile Mantova'nın halk oylamasıyla (*Plebiscito di Venezia, delle province venete e di quella di Mantova*) yeni kurulan İtalya Krallığı'na dâhil olmalarının ardından akademiye bir dizi değişim yaşanmıştır. 1881'de ise Venedik Akademi Galerileri ve Venedik Güzel Sanatlar Akademisi birbirinden ayrılmıştır. Daha önce akademi yönetiminde olan müze ve bünyesindeki eserler bağımsız müze yönetimine bırakılmıştır³⁹. Venedik Güzel Sanatlar Akademisi 2010 yılında Giudecca Kanalı üzerinde Zattere kıyısında bulunan dönemin tedavi edilemeyen hastalıkları için 16. yüzyılda Rönesans stilinde inşa edilmiş hastane (*Ospedale degli Incurabili*) binasına taşınmıştır ve eğitime halen burada devam etmektedir⁴⁰ (Fot. 2 ve Fot. 3).

32 Bassi, 1941, 10.

33 Cassese, 2013, 151.

34 Bassi, 1941, 29.

35 Pagano, 2007, 27-30.

36 Mazzafferro, 2015, 15-16.

37 Bassi, 1941, 44-45.

38 Mazzafferro, 2015, 28.

39 Cassese, 2013, 156.

40 Cassese, 2013, 153-154.

Osmanlı'dan Venedik Güzel Sanatlar Akademisi'ne Sanat ve Mimarlık Eğitimi Almaya Giden Öğrenciler

Venedik Güzel Sanatlar Akademisi Arşivi'ndeki araştırmamıza konu olan Geç Osmanlı Dönemi'nde buraya sanat ve mimarlık eğitimi almaya gelen ilk öğrencilerin isimlerine, çok detaylı bilgilerin yer olmadığı, 1821 yılı kayıt defterinde rastlanılmaktadır. İzmirli Levanten Margheriti ailesinin oğlu olan Filippo Margheriti⁴¹ ve Morali anlamına gelen Rum Moraitis ailesinin oğlu Stelio Moraiti⁴² (Stelyo Moraitis) 1821 yılında akademiye kayıt olmuşlardır. Moraitis soyadına 19. yüzyıl İzmir'inde çok sık rastlanmaktadır⁴³. Dönemin çok sade tutulan kayıt defterlerinde sözünü ettiğimiz bu iki İzmirli öğrencinin de akademiye ne eğitimi aldıklarına dair bir bilgiye ulaşamadık. Kayıt defterlerinde dikkatimizi çeken bir husus da hangi milletten olursa olsun Venedik Güzel Sanatlar Akademisi'ne kayıt olan öğrencilerin isimlerinin kayıt defterine İtalyanlaştırılarak yazılmış olmasıdır.

Akademi kayıt defterlerinde 1821'den 1862'ye kadar olan zaman zarfından Osmanlı'dan buraya sanat ve mimarlık eğitimi için gelen her hangi bir öğrencinin ismine rastlayamadık. Ancak, 1862-1863 eğitim-öğretim yılına ait kayıt defterinde isminden başka bir bilgi bulunmayan İstanbul doğumlu Giuseppe Eminian'ın (Hovsep Eminyan) bilgisine ulaştık⁴⁴.

1862 yılında Osmanlı toprağı olan Belgrad'dan gelen (memleketi kısmında *Belgrado in Turchia* yazmaktadır) Nicolo Marcovich 26 Nisan 1862 tarihinde akademinin mimarlık atölyesine kayıt olmuştur. Nicolo Marcovich'in kayıt sayfasında dikkate değer bir nokta ise 19. yüzyılda İtalyan Güzel Sanatlar Akademileri'nde var olan bir uygulamadır. Bazı öğrenciler, önemli görevlerde bulunan kişilerin ya da kurumların referansı ile akademiye kayıt olabiliyorlardı. 1861'de sağlanan İtalya Birliği ile birlikte tahta geçen Kral II. Vittorio Emanuele adına gönderilmiş 6141 sayılı ve Mart 1862 tarihli yazıyla Venedik Güzel Sanatlar Akademisi'ne kayıt olduğuna dair bir not Nicolo Marcovich'in kayıt bilgilerinin bulunduğu sayfada yer almaktadır⁴⁵.

6 Kasım 1877'de akademiye kayıt olan ve o tarihte 19 yaşında olan İstanbul doğumlu Giovanni Battista Ciobainan (Hovhannes Baptist Çobanyan) Venedik Güzel Sanatlar Akademisi'nde perspektif, anatomi ve mimarlık atölyelerini takip etmiştir (Bel. 1). Venedik'teki eğitimi sırasında kentteki Katolik Ermeni topluluğuna ait Moorat-Raphael Koleji'nde konaklamıştır⁴⁶. Çobanyanların kökeni incelendiğinde Eğin (günümüzde

41 *Reale Accademia/Regio Istituto di Belle Arti di Venezia* (Venedik Kraliyet Güzel Sanatlar Akademisi) bundan sonra RABAV, Anno Scolastico (Akademik Yılı) 1821-1822, *Matricolo d'Ammissione* (Kayıt Defteri) N. 2, 1821.

42 RABAV anno scolastico 1821-1822, *Matricolo d'Ammissione*, N. 16, 1821.

43 Yentürk-Yentürk, 2003, 242.

44 RABAV anno scolastico 1862-1863, *Matricolo d'Ammissione*, N. 46, 1862

45 RABAV anno scolastico 1861-1862, *Matricolo d'Ammissione*, N. 353, 26 Aprile 1862.

46 RABAV anno scolastico 1877-1878, *Matricolo d'Ammissione*, N. 46, 6 Novembre 1877.

Erzincan'ın Kemaliye ilçesi) kökenli ve bölgedeki Ermeni topluluğunun yöneticilerinden oldukları anlaşılmaktadır. Aile, 17. yüzyılda İstanbul'a göç etmiştir⁴⁷.

Geç Osmanlı Dönemi'nde İstanbul'da önemli eserleri bulunan İtalyan mimar Raimondo D'Aronco'nun da Venedik Güzel Sanatlar Akademisi'nde okuduğu bilinmektedir⁴⁸. Ancak, bu akademinin arşivindeki araştırmalarımız sırasında karşımıza çıkan D'Aronco'nun ilk kayıt bilgilerini de belgesiyle birlikte sunmayı gerekli gördük (Bel. 2). Girolamo D'Aronco'nun oğlu Raimondo 13 Kasım 1877'de 20 yaşındayken akademiye kayıt olmuştur. Belgede D'Aronco'nun ikamet adresi olarak Udine ve Venedik kentleri görünmektedir. Kayıt defterinin Raimondo D'Aronco ile ilgili bilgiler içeren sayfasının notlar kısmında ise yukarıda sözünü ettiğimiz gibi bir referans göze çarpmaktadır. Raimondo D'Aronco'nun Venedik Güzel Sanatlar Akademisi'ne Valentinois Kontu'nun referansı ve himayesiyle kayıt olduğu bilgisi yer almaktadır⁴⁹.

Pietro Oshian (Pierre Oshian), Venedik Güzel Sanatlar Akademisi için önemli bir şahsiyettir. Aristene Oshian ve Maria Tulbentgi'nin (Mariam Tülbentçi) oğlu olan Pierre, 1895'te akademinin mimarlık ve süsleme atölyelerine, ardından 1897'de ise peyzaj atölyesine kayıt olmuştur. Pierre Oshian da Venedik'teki eğitimi sırasında diğer Katolik Ermeni öğrenciler gibi Moorat-Raphael Koleji'nde konaklamıştır⁵⁰ (Bel. 3). Pierre, akademideki ilk yılında öğrencileri teşvik etmek için açılan yarışmalarda mimarlık alanında beşinci, süsleme alanında ise on ikinci olmuştur. 1896 yılındaki ikinci sınıf öğrencileri arasındaki mimarlık yarışmasında üçüncü olmuştur. Akademideki son yılında ise mimarlık alanındaki yarışmada ikincilik ödülü almıştır. 1898-1899 eğitim-öğretim yılı sonunda mimar olarak mezun olan Pierre, peyzaj atölyesinde ise ikinci sınıfı tamamlamıştır. Venedik'teki eğitiminin ardından İstanbul'a dönüp serbest mimarlık yapan Pierre Oshian'ın Fransızca olarak yıllık yayınlanan ve Osmanlı'da ticaret ve meslekler rehberi işlevi gören *Annuaire Oriental*'de 1899 ile 1904 yılları arasında kaydı bulunmaktadır⁵¹. Bu kayıtlarda adının başında yer alan "Prof." unvanı Oshian'ın bir müddet Venedik Güzel Sanatlar Akademisi'nde mimarlık eğitimi vermesinden kaynaklanmaktadır⁵². Yine aynı yıllığın 1899 kayıtlarına göre Oshian'ın dönemin İstanbul'unun önemli mimarı Joseph H. Aznavour ile Bankalar Caddesi üzerinde bulunan Sen Piyer (St. Pierre) Hanı'ndaki 10 numaralı ofisi paylaştığı ve muhtemelen Aznavour'un yanında staj yaptığı anlaşılmaktadır. 1901 yılında ise Oshian'ın Venedik Güzel Sanatlar Akademisi'nden tanıştığı Haig Zepçiyen/Zıpcy ile Galata, Gümrük Sokak 30 numarada bulunan Yannisopoulo Hanı'ndaki 6 numaralı ofisi paylaşmıştır⁵³.

47 Yarman, 2014, 268.

48 Freni - Varnier, 1983, 197.

49 RABAV *anno scolastico* 1877-1878, *Matricolo d'Ammisione*, N. 123, 13 Novembre 1877.

50 RABAV *anno scolastico* 1895-1896, *Matricolo d'Ammisione*, N. 116, 31 Dicembre 1895.

51 Kuruyazıcı, 1999a, 73.

52 URL 1.

53 Kuruyazıcı, 1999b, 45.

Pierre Oshgian akademide tanıştığı süsleme atölyesi öğrencisi ve Venedik'in önemli sanatçı ailelerinden Cadorin'lerin kızı ressam ve dekoratör İda Cadorin (1879-1906) ile 1903'te evlenmiştir. Venedik yakınlarında yer alan Treviso ili sınırları içinde bulunan Cison di Valmarino'daki evlerinin Art Nouveau stilindeki tasarımı Pierre Oshgian, yine aynı stildeki iç dekorasyonu ise eşi İda tarafından gerçekleştirilmiştir⁵⁴.

Stephan'ın oğlu, İstanbul doğumlu Isaac Caracachian (İsac Karakaşyan/ Karakaş) 12 Kasım 1899'da 23 yaşındayken Venedik Güzel Sanatlar Akademisi'nin mimarlık ve süsleme atölyelerine kayıt olmuştur (Bel. 4). İsac, akademideki ilk yılında öğrencileri teşvik etmek için birinci sınıf öğrencileri arasında açılan yarışmalarda mimarlık alanında ikincilik, süsleme alanında ise üçüncülük ödülü almıştır. Ertesi yıl ise, ikinci sınıf öğrencileri arasındaki yarışmada mimarlık alanında ikincilik ödülü almıştır. 19. yüzyılın sonlarına doğru, akademinin kayıt defterlerinde öğrencilerin Venedik'te konakladıkları adreslerine kadar detaylı bilgiler verilmiştir. İsac, Venedik'teki ilk yılında Cannaregio Mahallesi (*Corte dei Risi 4309*) adresinde⁵⁵, ikinci yılında ise San Marco Mahallesi (*Calle della Verona 3684*) adresinde konaklamıştır⁵⁶. Venedik'teki eğitiminin ardından İstanbul'a dönen İsac'ın *Annuaire Oriental*'e göre 1902 ile 1913 yılları arasında Osmanlı'nın başkentinde serbest mimarlık yaptığı anlaşılmaktadır⁵⁷.

Paris'te Rue Gambetta 25 numarada yaşayan öğretmen Tomaso (Tovmas) ve Sofia'nın oğlu 18 Ocak 1880 İstanbul doğumlu Edoardo Tersian (Yervant Terziyan) 1897-1898 eğitim-öğretim yılında Venedik Güzel Sanatlar Akademisi'nin mimarlık atölyesine kayıt olmuştur. 1898-1899 eğitim öğretim yılında akademinin ikinci sınıf öğrencileri için açtığı yarışmalarda mimarlık alanında ikinci olmuştur. Venedik'teki eğitimi sırasında Moorat-Raphael Katolik Ermeni Koleji'nde konaklamıştır. Üçüncü sınıf kayıt bilgilerine göre 1899-1900 eğitim-öğretim yılında akademinin ücretini ödeyememiştir. İtalya Kraliyet Eğitim Bakanlığı'nın bu gibi durumlar için 10 Şubat 1896'da aldığı karara dayanılarak kaydı silinmiştir⁵⁸ (Bel. 5).

Türkçe kaynaklarda Yervant Terziyan hakkında önemli bilgilere ulaşılabilmekte ve Geç Osmanlı-Erken Cumhuriyet Dönemi'nde İstanbul'da aktif bir mimar olduğu anlaşılmaktadır. *Annuaire Oriental*'de 1912 ile 1921 yılları arasında kaydına rastlanmaktadır⁵⁹. 1911 ile 1917 yılları arasında Sanayi-i Nefise Mektebi mimarlık bölümünde atölye hocası olarak görev yapmıştır⁶⁰. Arif Hikmet Koyunoğlu'na göre, Yervant Terziyan İstanbul Belediyesi Fen Heyeti Üyeliği ve mimar Giulio Mongeri'nin

54 URL 1.

55 RABAV *anno scolastico* 1895-1896, *Matricolo d'Ammisione*, N. 67, 12 Novembre 1895.

56 RABAV *anno scolastico* 1896-1897, *Matricolo d'Ammisione*, N. 12, 28 Ottobre 1896.

57 Kuruyazıcı, 2000, 75.

58 RABAV *anno scolastico* 1899-1900, *Matricolo d'Ammisione*, N. 33, 10 Ottobre 1899.

59 Kuruyazıcı, 2000, 74.

60 Cezar, 1983, 69; Kuruyazıcı, 1999c, 54.

yardımcılığını yapmıştır⁶¹. M. Sözen, “Cumhuriyet Dönemi Mimarisi” adlı eserinde Erken Cumhuriyet Dönemi mimarları arasında Terziyan’a da yer vermiştir⁶².

M. Sözen ve M. Tapan “50 Yılın Türk Mimarisi” adlı eserlerinde Fatih ve Kadıköy Belediye Binaları’nın 1913 yılında, Birinci Ulusal Mimari ilkelerine uygun olarak Yervant Terziyan tarafından tasarlandığını söylemektedirler⁶³. Her iki yapı da dönemin İstanbul Belediye Başkanı ve İstanbul’a modern belediye şubeleri kazandırmayı düşünen Cemil Topuzlu tarafından sipariş edilmiştir⁶⁴. Eğimli bir arazi üzerinde bodrum, zemin ve birinci kat olmak üzere üç katlı tasarlanan ve “U” biçimli bir plan şemasına sahip olan Fatih Belediye Binası zamanla yapılan ekler yüzünden orijinal tasarımından uzaklaşmıştır. Genel anlamda Birinci Ulusal Mimari özelliklerini yansıtan simetrik giriş cephesi, Mimar Vedat Tek tarafından gerçekleştirilmiş Tayyare Şehitleri Anıtı’nın yer aldığı parka bakmaktadır. Böylece Yervant Terziyan dönemin anlayışına uygun bir mimari dil ortaya koymuştur. Yapı, günümüzde Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Rektörlük Binası olarak hizmet vermektedir (Fot. 4).

Kadıköy Belediye Binası ise Fatih Belediye Binası ile aynı plan, cephe düzeni ve süsleme özellikleri göstermektedir. N. Türkmen’e göre aynı tasarım ve plan özelliklerine sahip bu yapılar eş zamanlı olarak Yervant Terziyan tarafından inşa edilmiş olmalıdır⁶⁵. Yapı, Kadıköy Belediye Binası olarak inşa edilmiş, daha sonra Kaymakamlık, Hükümet Tabipliği ve Nikâh Dairesi olarak hizmet vermiştir. 1984 yılında restore edilen yapı, Kadıköy Belediyesi Meclis Binası olarak işlevine devam etmiştir. 2013’te tekrar bir restorasyon görmüş ve 2014 yılından itibaren Tarih, Edebiyat ve Sanat Kütüphanesi olarak hizmet vermektedir⁶⁶ (Fot. 5). Yervant Terziyan, Fatih ve Kadıköy Belediye Binaları’nda Venedik Güzel Sanat Akademisi’nde aldığı mimarlık eğitimini ve II. Meşrutiyet Dönemi siyasi ortamının mimariye yansımalarını bir potada birleştirmeyi başarmıştır.

1898 yılında Venedik Güzel Sanatlar Akademisi mimarlık atölyesine kayıt olan, esnaf Garabed Bardisbanian (Garabed Bardizbanyan) ve Merambi Papasian’ın (Merambi Papazyan) oğlu, 27 Nisan 1879 Edirne doğumlu Aram Bardisbanian (Aram Bardizbanyan) başarılı bir öğrenci olarak dikkat çekmektedir. Birinci sınıflar arasındaki mimarlık yarışmasında birincilik ödülünü kazandıktan sonra, ertesini yıl yapılan ikinci sınıf mimarlık öğrencileri arasındaki yarışmayı da birinci olarak tamamlamıştır. Kayıt defterinde Aram’ın ailesinin Edirne’de ikamet ettiği, Aram’ın ise Venedik’teki Moorat-Raphael Katolik Ermeni Koleji’nde konakladığını belirtilmekte ve 1899-1900 eğitim-öğretim yılı için akademinin ücretinin Moorat-Raphael Koleji tarafından 31 Ekim 1899

61 Birkan-Pehlivanlı, 1977, 8-9.

62 Sözen, 1996, 21.

63 Sözen-Tapan, 1973, 104.

64 Kolay, 2018, 235.

65 Türkmen, 2009, 461-462.

66 Anonim, 2016, 42.

tarhinde ödendiği bilgileri yer almaktadır⁶⁷ (Bel. 6).

Aram Bardizbanyan Venedik'teki eğitiminin ardından İstanbul'da giderek serbest mimarlık yapmıştır ve *Annuaire Oriental*'de 1913 ile 1941 yılları arasında kaydına rastlanmaktadır⁶⁸. Mimarın soyadı Türkçe kaynaklarda Bardizbanyan ya da Bardizban olarak geçmektedir. İstanbul Mimarlar Odası Arşivi'nde bulduğumuz bir belgeye⁶⁹ göre Aram Bardizbanyan, Galata'da bulunan Nur Han'ın 14 numaralı bürosunu mimarlık ofisi olarak kullanmıřtır⁷⁰. 1935 yılında Arkitekt dergisinde yayınlanan bir habere göre bir buçuk ay süren bir çalışma sonucunda İstanbul Mimarlar Odası'nın Abdullah Ziya, Zeki Sayar, Adamandidis, Avadis Saraf ve Jan Tülbentçi'den oluşan bir komisyon, o tarihlerde İstanbul'daki aktif mimarların mesleki deneyimlerini göz önünde bulundurmadan, sadece iş ve kazanç durumlarını inceleyerek bir sıralama yapmıştır. Bu sıralamaya göre dönemin mimarlarından Zühtü Başar, Seyfi Arkan, Yorgiyadis, Sedat Hakkı ve Tahsin Sermet birinci sınıf mimarlar grubunu oluştururken. Aram Bardizban, Abidin Mortaş, Jan Tülbentçi, İstapan Ara, Zeki Sayar ve 18 diğer mimar kazançlarına göre ikinci sınıf mimarlar grubunu oluřturmuřtur⁷¹.

Aram Bardizbanyan'ın İstanbul'da şimdiye kadar bilinen tek yapısı Kınalıada'da tasarladığı Sukyas Evi'dir⁷². Anuş Anna Sukyasyan tarafından sipariş edilen iki katlı ahşap ve bahçeli bu yapı 20. yüzyıl başlarına tarihlenmektedir⁷³ (Fot. 6). Bu yapı muhtemelen Aram Bardizbanyan'ın mimarlık kariyerindeki ilk tasarımlarından biri olmalıdır.

Venedik Güzel Sanatlar Akademisi'nin mimarlık atölyesine 31 Ekim 1898'de kayıt olduğunu tespit ettiğimiz, İstanbullu bir esnaf olan Vincenzo Zepgian (Vıthen Zepçiyen/Zıpcy) ve Teresa Spadoni'nin oğlu 4 Haziran 1879 İstanbul doğumlu Haigh Zepgian'dır (Haig Zepçiyen/Zıpcy). Haig, Venedik'teki eğitiminin ilk yılında Moorat-Raphael Katolik Ermeni Koleji'nde konaklamıştır. Akademiye kayıt ücretini de aynı kolej ödemiřtir⁷⁴ (Bel. 7). Haig, akademideki ilk yılında birinci sınıf öğrencileri arasında açılan yarışmada mimarlık alanında dördüncü, ikinci sınıfta ise aynı alanda üçüncü olmuřtur⁷⁵. Haig, akademideki üçüncü yılında Venedik'te konakladığı yeri değiştirmiş, kentteki Ermeni topluluğunun yoğun olduğu Dorsoduro Mahallesi yakınlarındaki (*Ponte Briati*

67 RABAV *anno scolastico* 1899-1900, *Matricolo d'Ammisione*, N. 43, 31 Ottobre 1899.

68 Kuruyazıcı, 2000, 75.

69 İstanbul Mimarlar Odası Arşivleri'ndeki araştırma çalışmalarında yardımcı olan yüksek lisans öğrencim Erdem BAYAZIT'e teşekkürlerimi sunarım

70 Türk Yüksek Mimarlar Birliği Azaları ve Yüksek Mimarlık Mesleği ile Alakadar Mevzuat, 1940, 49.

71 Anonim, 1935, 277-278.

72 Kuruyazıcı, 2011, 112.

73 URL 2.

74 RABAV *anno scolastico* 1898-1899, *Matricolo d'Ammisione*, N. 63, 31 Ottobre 1898.

75 RABAV *anno scolastico* 1899-1900, *Matricolo d'Ammisione*, N. 30, 30 Ottobre 1899.

2930) adresinde oturmaya başlamıştır⁷⁶. Venedik'teki eğitiminin ardından İstanbul'da 1901 ile 1922 yılları arasında serbest mimarlık yapmış ve ismi *Annuaire Oriental*'de Haig Zipcy olarak yer almıştır⁷⁷. Yine aynı yıllığın 1901 kayıtlarına göre yukarıda sözünü ettiğimiz gibi Pierre Osglian ile aynı ofisi paylaşmıştır⁷⁸. *Annuaire Oriental*'in 1904 yılı kayıtlarına göre ise Haig Zipcy'nin P. Roveda ile Grand Rue de Pera (Günümüzdeki İstiklal Caddesi) 452 numarada ortak bir mimarlık ofisinin bulunduğu anlaşılmaktadır⁷⁹. Yine *Annuaire Oriental* kayıtlarına göre Haig Zipcy 1910 ile 1921 yılları arasında Bahriye Nezareti baş mimarı olarak görev yapmıştır⁸⁰.

Hakkında çok az bilgiye ulaşabildiğimiz Trabzon doğumlu Antonio Parghemtan (Andon Parghemtan) 1898 yılında Venedik Güzel Sanatlar Akademisi süsleme atölyesine kayıt olmuştur. Akademideki ilk yılında birinci sınıf öğrencileri arasındaki süsleme alanında düzenlenen yarışmada birincilik ödülünü kazanmıştır⁸¹.

Babasıyla aynı ismi taşıyan, İstanbul doğumlu Antonio Makgiut (Andon Makgiut) ise 31 Aralık 1899 tarihinde 18 yaşındayken akademinin mimarlık atölyesine kayıt olmuştur. Kayıt ücreti ailesi tarafından 16 Kasım 1899 tarihinde ödenmiştir. Venedik Güzel Sanatlar Akademisi'ndeki ilk yılında öğrencileri teşvik etmek için açılan yarışmalarda mimarlık alanında dördüncü olmuştur. Antonio Makgiut, Venedik'teki eğitimi sırasında Moorat-Raphael Katolik Ermeni Koleji'nde konaklamıştır⁸² (Bel. 8).

İstanbul'da ile Grand Rue de Pera (Günümüzdeki İstiklal Caddesi) 15 numarada oturan, varlıklı Serafino Bedrossian ve Malvina Karakasche'nin oğlu, 15 Kasım 1883 İstanbul doğumlu Giacomo Bedrossian (Hagop Bedrosyan) 15 Ekim 1901'de kayıt ücretini ödeyerek 1901-1902 eğitim-öğretim yılında Venedik Güzel Sanatlar Akademisi mimarlık atölyesine kayıt olmuştur. Hagop, Venedik'teki eğitimi sırasında kentteki Moorat-Raphael Katolik Ermeni Koleji'nde kalmıştır⁸³ (Bel. 9).

İstanbul Pera'da (günümüzdeki Beyoğlu) Hocasade Caddesi 13 numarada oturan Makine Mühendisi Giusto Jogero ve Maddalena Polamori'nin oğlu olan 1 Nisan 1885 İstanbul doğumlu Edoardo Jogero ise 30 Kasım 1911'de akademiye kayıt ücretini ödeyerek mimarlık atölyesine kayıt olmuştur. Edoardo, Venedik'teki eğitimi sırasında San Marco Mahallesi (*San Samuele 3427*) adresinde konaklamıştır⁸⁴ (Bel. 10).

76 RABAV *anno scolastico* 1900-1901, *Matricolo d'Ammisione*, N. 26, 13 Ottobre 1900.

77 Kuruyazıcı, 1999a, 73.

78 Kuruyazıcı, 1999b, 45.

79 Kuruyazıcı, 1999b, 43.

80 Kuruyazıcı, 1999c, 52.

81 RABAV *anno scolastico* 1898-1899, *Matricolo d'Ammisione*, N. 29, 1898.

82 RABAV *anno scolastico* 1899-1900, *Matricolo d'Ammisione*, N. 116, 31 Dicembre 1899.

83 RABAV *anno scolastico* 1901-1902, *Matricolo d'Ammisione*, N. 76, 30 Novembre 1901.

84 RABAV *anno scolastico* 1911-1912, *Matricolo d'Ammisione*, N. 56, 30 Novembre 1911

Sonuç

Venedik Güzel Sanatlar Akademisi Arşivi'ndeki araştırmalarımızın temel kaynağı akademinin kayıt defterleridir. 19. yüzyıl başlarına ait kayıt defterleri oldukça sade tutulmuştur. Bu defterlerde sadece öğrencilerin isimleriyle birlikte kayıt oldukları tarihlere yer verilmiştir. Özellikle 19. yüzyılın son çeyreğine ve 20. yüzyıl başlarına ait kayıt defterlerinde ise öğrencilerin anne ve baba isimleriyle birlikte bunların ikamet adresleri, öğrencinin doğum tarihi, Venedik'te konakladığı yer ve kayıt olduğu/kayıt yenilediği akademik yıla ait okul ücreti ödeme bilgileri gibi kapsamlı bilgilere yer verilmiştir. Venedik Güzel Sanatlar Akademisi Arşivi'nde incelediğimiz tüm kayıt defterlerinde dikkatimizi çeken ortak özellik öğrencilerin isimlerinin İtalyanlaştırılarak verilmesidir. Bu durum söz konusu öğrencilerin biyografilerinin yazılmasında ve mezuniyet sonrasındaki kariyerlerinin ortaya koyulmasında zorluklar çıkarmaktadır. Bu yüzden akademinin kayıt defterlerinde isimleri İtalyanlaştırılarak yazılmış öğrencilerin muhtemelen orijinal ya da Geç Osmanlı-Erken Cumhuriyet Dönemi'nde tanınmış oldukları isimlerini tespit edebilmek için konunun uzmanlarından destek alıp, *Annuaire Oriental* ve Geç Osmanlı-Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarlığını konu alan kaynaklardan faydalandık. Tespit edebildiğimiz isimleri parantez içine alarak hem metnin içine, hem de aşağıdaki tabloya yerleştirdik.

Araştırmamıza konu olan dönem içinde Osmanlı'dan Venedik Güzel Sanatlar Akademisi'ne eğitim almaya giden öğrenci sayısı on dördtür. Bunlardan ikisi İzmir, biri Belgrad, biri Edirne, biri Trabzon'dan kalan dokuzu ise İstanbul'dan Venedik'e gitmiştir. İlk giden iki öğrenci 1821'de İzmir'den, uzun bir aradan sonra bir öğrenci 1862'de henüz Osmanlı toprağı olan Belgrad'dan ve bir öğrenci İstanbul'dan, 1877'de yine bir öğrenci İstanbul'dan Venedik Güzel Sanatlar Akademisi'ne okumaya gitmiştir. 1895-1898 yılları arasında Osmanlı'dan Venedik'e eğitime giden öğrencilerin sayısında bir artış görülmektedir. 1895 yılında üç öğrenci İstanbul'dan, 1897'de bir öğrenci yine İstanbul'dan, 1898 yılında ise bir öğrenci Edirne'den, bir öğrenci İstanbul'dan ve bir öğrenci Trabzon'dan Venedik'e gitmiştir. 1901 ve 1911 yıllarında ise İstanbul'dan Venedik'e gelen birer öğrenci kayıt defterlerinde yer almaktadır. Kayıt defterlerinde 1821 yılında Osmanlı'dan Venedik'e ilk giden öğrencilerin ne eğitimi aldıklarına dair herhangi bir bilgiye yer verilmezken, 1862'den itibaren öğrencilerin aldıkları eğitimler hakkında bilgiler bulunmaktadır. Bu durumda, Osmanlı'dan Venedik Güzel Sanatlar Akademisi'ne giden öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun mimarlık eğitimi aldığını söyleyebiliriz. Bunlardan İsaç Karakaşyan/Karakaş, Pierre Osghian, Yervant Terziyan ve Aram Bardizbanyan ve Haig Zepçiyen/Zipcy'nin Venedik'teki eğitimlerinin ardından 20. yüzyıl başı İstanbul'unda ofis açıp serbest mimarlık yaptıklarını tespit ettik. Ayrıca, Haig Zepçiyen/Zipcy'nin 1910 ile 1921 yılları arasında Bahriye Nezareti baş mimarı olarak çalıştığı, Pierre Osghian'ın Venedik Güzel Sanatlar Akademisi'nde, Yervant Terziyan'ın ise Sanayi-i Nefise Mektebi'nde 1911 ile 1917 yılları arasında ders verdiği bilgilerini bir araya getirdik. Bunların haricinde, Yervant Terziyan ve Aram Bardizbanyan'ın ise tespit edebildiğimiz tasarımlarına makalemizde yer verdik.

Venedik Güzel Sanatlar Akademisi Arşivi'nde yaptığımız araştırma çalışmaları sonucunda Osmanlı'dan gelip burada eğitim alan öğrencilerin genellikle Katolik Ermeni kökenli oldukları dikkat çekmektedir. Bunun sebebi Venedik'te çok büyük bir Mekhitarist Ermeni Katolik topluluğu bulunması ve kentte bu topluluğa ait Moorat-Raphael Koleji'nin yer almasıdır. Geç Ortaçağ'dan itibaren Venedik'te Ermeni yerleşimleri görülmeye başlanır. Buradaki Katolik Benedikten mezhebine mensup Rahip Mekhitar'ın 1700'lerde kurduğu Katolik Mekhitarist mezhebi Venedik'te gelişmeye başlamıştır. Yüzyıllar boyunca bu mezhep çevresinde Venedik ve hinterlandında büyük bir Katolik Ermeni topluluğu oluşmuştur. 19. yüzyıl başlarında Katolik Ermeni çocukların yatılı okuduğu kolejlerin ilki Venedik yakınlarındaki Padova kentinde 1834 yılında Moorat Koleji adıyla, ikincisi ise Venedik'te Raphael Koleji ismiyle 1836 yılında açılmıştır. Ermeni Mekhitarist rahipleri tarafından işletilen bu iki Ermeni Koleji 1870 yılında birleştirilerek Venedik'te Ca' Zenobio binasında Moorat-Raphael Koleji olarak hizmet vermeye başlamıştır⁸⁵. Makalemize konu olan ve Osmanlı'dan Venedik'e gelen Ermeni öğrencilerin büyük bir çoğunluğu Moorat-Raphael Koleji'nde okumuş ve konaklamıştır.

Venedik Güzel Sanatlar Akademisi kurulduğu yıldan itibaren ücretli bir eğitim kurumu olmuştur. İsimlerini tespit ettiğimiz Osmanlı tebaasından öğrencilerin her yıl yenilenen kayıt ücretleri öğrencilerin aileleri ya da mensubu olduğu topluluk tarafından ödenmiştir. Yukarıda isimlerini zikrettiğimiz öğrencilerden tespitlerimize göre sadece Yervant Terziyan mezun olamamıştır. Terziyan, 1899-1900 eğitim-öğretim yılına denk gelen akademideki üçüncü yılının ücretini ödeyememiş ve kaydı silinmiştir.

Bu araştırmamız bir ön çalışma niteliğindedir. Çalışmamızın bundan sonraki arşiv araştırmaları için öncü olacağına ve bu isimleri tespit edilen mimar ve sanatçıların biyografilerinin yazılmasında ve Geç Osmanlı-Erken Cumhuriyet Dönemi Sanatı ve Mimarlığına katkılarının ortaya koyulmasında faydalı olacağına inanmaktayız. Aşağıda, Venedik Güzel Sanatlar Akademisi Arşivi'ndeki kayıt defterleri aracılığıyla tespit ettiğimiz Osmanlı'dan bu akademiye eğitim almaya gelmiş öğrencilerin bir listesi yer almaktadır (Tab. 1).

85 Zekiyan, 1990, 41-42.

Tablo 1: Venedik Güzel Sanatlar Akademisi Arşivi'nde tespit ettiğimiz Osmanlı'dan gelen öğrencilerin listesi

Soyadı	Adı	Atölye	Kayıt Tarihi	Memleketi
Margheriti	Filippo		1821	Smirne (İzmir)
Moraiti	Stellio		1821	Smirne (İzmir)
Marcovich	Nicolo		26 Nisan 1862	Belgrado in Turchia (Belgrad)
Eminian (Eminyan)	Giuseppe (Hovsep)		26 Nisan 1862	Costantinopoli (İstanbul)
Ciobainan (Çobanyan)	Giovanni Battista (Hovhannes Baptist)	Perspektif, Anatomi, Heykel	6 Kasım 1877	Costantinopoli (İstanbul)
Caracachian (Karakaşyan/Karakaş)	Isaac (İsac)	Mimarlık Süsleme	12 Kasım 1895	Costantinopoli (İstanbul)
Makgiut	Antonio (Andon)	Mimarlık	31 Aralık 1895	Costantinopoli (İstanbul)
Osglian	Pietro (Pierre)	Mimarlık Süsleme	30 Aralık 1895	Costantinopoli (İstanbul)
Tersian (Terziyan)	Edoardo (Yervant)	Mimarlık	1897	Costantinopoli (İstanbul)
Bardisbanian (Bardizbanyan)	Aram	Mimarlık	1898	Adrianopoli (Edirne)
Zepgian (Zepçiyen/Zıpcy)	Haigh	Mimarlık	31 Ekim 1898	Costantinopoli (İstanbul)
Parghemtan	Antonio (Andon)	Süsleme	1898	Trebisonda (Trabzon)
Bedrossian (Bedrosyan)	Giacomo (Hagop)	Mimarlık	30 Kasım 1901	Costantinopoli (İstanbul)
Jogero	Edoardo	Mimarlık	30 Kasım 1911	Costantinopoli (İstanbul)

KAYNAKÇA

- Akay, Z. - Ardiçoğlu, A. (2012). İlk Mimarlık Bürolarının İzinde: Erken Cumhuriyet Döneminin İş Merkezi Karaköy. *Mimar.İst*, 12 (46), 77-91.
- Alp, S. (2015). Yervant Osgan'ın Bilinmeyen Bir Eseri: Tokatyan Ailesi Mezar Anıtı. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3 (18), 349-360.
- Anonim. (1935). Duyumlar-Serbest mimarların kazanç vergileri. *Arkitekt*, 9 (57), 277-278.
- Anonim. (2016). Kadıköy Şehremaneti. *Kadıköy Almancağı*, İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Etüd Ve Projeler Daire Başkanlığı Altyapı Projeler Müdürlüğü.
- Bassi, E. (1941). *La Regia Accademia di Belle Arti di Venezia*, Firenze: Le Monnier.
- Birkan, G. - Pehlivanlı, S. (1977). Mimar Arif Hikmet Koyunoğlu İle Bir Söyleşi, *Mimarlık*, 150, 8-16.
- Cassese, G. (2013). *Accademie / Patrimoni di Belle Arti*, Roma: Gangemi Editore.
- Cezar, M. (1983). Güzel Sanatlar Akademisi'nden 100 Yılda Mimar Sinan Üniversitesi'ne. Zeki Sönmez (Ed.), *Güzel Sanatlar Eğitiminde 100 Yıl*, 5-84, İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi Yayınları.
- Cezar, M. (1995). *Sanatta Batı'ya Açılış ve Osman Hamdi Bey*, İstanbul: Erol Kerim Aksoy Eğitim Spor ve Sağlık Vakfı.
- Eldem, E. (2010). *Le voyage à Nemrud Dağı d'Osman Hamdi Bey et d'Osgan Efendi, 1883*, İstanbul: Institut Français d'Etudes Anatoliennes-Georges-Dumézil.
- Erdoğan, A. (2009), *Türkiye'de Yurtdışına Öğrenci Gönderme Olgusunun Sosyolojik Çözümlemesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erdoğan, A. (2013), *Yurtdışı Eğitim ve Türk Modernleşmesi*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ergin, O. (1940). *Türkiye Maarif Tarihi*. İstanbul: Osmanbey Matbaası, c. 2.
- Freni, V. - Varnier, C. (1983). *Raimondo D'Aronco. L'opera completa*. Padova: Centro Grafico Editoriale.
- Gündüz, M. (2015). Diyar-ı Ecnebidde Tahsil-i İlim serüvenimiz (1830-1950). *Eğitime Bakış Dergisi*, 11 (34), 21-36.
- Kolay, E. (2018). *Osmanlı Yerel Yönetim Sisteminin Mimari Alana Yansıması: Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Belediye Binaları*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kuruyazıcı, H. (1999a). İstanbul'un Unutulmuş Mimarları-1, İstanbul, 28, 71-73.
- Kuruyazıcı, H. (1999b). İstanbul'un Unutulmuş Mimarları-2, İstanbul, 29, 41-45.
- Kuruyazıcı, H. (1999c). İstanbul'un Unutulmuş Mimarları-3, İstanbul, 30, 52-54.
- Kuruyazıcı, H. (2000). İstanbul'un Unutulmuş Mimarları-4, İstanbul, 34, 73-76.
- Kuruyazıcı, H. (2011). *Adalar, Binalar, Mimarlar*, İstanbul: Adalı Yayınları.

- Küçük, C. (2006). Osmanlı İmparatorluğu'nda "Millet Sistemi" ve Tanzimat. H. İnal ve M. Seyitdanlıoğlu (Ed.), *Tanzimat - Değişim Sürecinde Osmanlı İmparatorluğu*, 393-403, Ankara: Phoenix Yayınları.
- Küçükhasköylü, N. (2011). Osmanlı Sarayında Ermeni Ressamlar: Manas Ailesi. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 28 (1), 165-181.
- Mahmud Cevad İbnü's-Şeyh Nafi (2001). *Maarif-i Umumiye Nezareti Tarihçe-i Teşkilat ve İcraatı, XIX. Asır Osmanlı Maarif Tarihi*, T. Kayaoğlu (Ed.), Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Masi, C. (1935). *Italia e Italiani in Oriente vicino e lontano (1800-1905)*, Bologna: Cappelli Editore.
- Mazzaferro, G. (2015). *Le Belle Arti a Venezia nei manoscritti di Pietro e Giovanni Edwards*, Firenze: GoWare.
- Molteni, E. (2012). L'istituzione dell'Accademia di Venezia e l'architettura. Le ragioni di una presenza difficile: appunti su alcune linee di ricerca. A.G. Cassani (Ed.) *Annuario di Accademia di Belle Art idi Venezia*, 523-536, Padova: Poligrafo Casa Editrice.
- Pagano, E. (2007). *Enti locali e Stato in Italia sotto Napoleone. Repubblica e Regno d'Italia (1802-1814)*, Roma: Carocci Editore.
- Renda, G. (1977). *Batılılaşma dönemi Türk resim sanatı 1700-1850*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Sözen, M. - Tapan, M. (1973). *50 Yıllık Türk Mimarisi*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Sözen, M. (1996). *Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarisi*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Şişman, A. (2004). *Tanzimat Döneminde Fransa'ya Gönderilen Öğrenciler (1839-1876)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Tanpınar, A. H. (1997). *19'uncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul: Çağlayan Kitabevi. *Türk Yüksek Mimarlar Birliği Azaları ve Yüksek Mimarlık Mesleği ile Alakadar Mevzuat*. (1940). İstanbul: Cumhuriyet Matbaası.
- Türkmen, N. (2009). Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi'nden Bir Örnek: Kadıköy Şehremaneti Binası. *Türk Dünyası Araştırmaları Prof. Dr. Oktay Aslanapa Özel Sayısı*, 183, 459-478.
- Uzun Aydın, D. (2015). Osmanlı'da Gayrimüslim Heykeltıraşlar [Elektronik Sürüm]. Çukurova Üniversitesi, I. Uluslararası Sanat Araştırmaları Sempozyumu *Bildirileri*, 127-135.
- Yentürk, N. - Yentürk, A. (2003). Eczahane-i Yorgaki Morayeti: M. Georges Moraitis'in İzmir'deki 25 Yılı. *İzmir: Kent Kültürü Dergisi*, 4, 242-249.
- Yarman, A. (2014). Eğin (Agn) Ermenileri – I. *Kebikeç*, 19 (37), 261-292.
- Zekiyan, B. L. (1990). Gli Armeni a Venezia e nel Veneto e San Lazzaro degli Armeni. B. L. *Zekiyan (Ed.), Gli Armeni in Italia*, 40-49, Roma: De Luca Edizioni d'Arte.

İnternet Kaynakları

- URL 1: https://www.treccani.it/enciclopedia/guido-cadorin_%28Dizionario-Biografico%29/ (Erişim Tarihi 22.04.2021)
- URL 2: <https://adalarmuzesi.org/cms/projeler/mimari-miras-veritabani?sobi2Task=sobi2Details&catid=10&sobi2Id=135> (Erişim Tarihi 16.05.2021)
- URL 3: <https://www.accademiavenezia.it/> (Erişim Tarihi 04.05.2021)
- URL 4: <https://www.gallerieaccademia.it/il-museo-riapre-0> (Erişim Tarihi 04.05.2021)
- URL 5: <http://www.albertoballetti.com/wp-content/uploads/b0.jpg> (Erişim Tarihi 04.05.2021)
- URL 6: <https://www.nonsolocinema.com/accademia-di-belle-arte-di-venezia-fabio-moretti-nuovo-presidente.html> (Erişim Tarihi 04.05.2021)
- URL 7: <https://kulturenvanteri.com/yer/fatih-eski-belediye-binasi/> (Erişim Tarihi 12.05.2021)
- URL 8: <http://epamimarlik.com/tr/proje/kadikoy-kent-kutuphanesi/> (Erişim Tarihi 12.05.2021)
- URL 9: https://adalarmuzesi.org/cms/images/com_sobi2/gallery/135/135_image_3.jpg (Erişim Tarihi 16.05.2021)

Arşiv Belgeleri

- Archivio Storico dell'Accademia di Belle Arti di Venezia* (Venedik Güzel Sanatlar Akademisi Arşivi); *RABAV Reale Accademia/Regio Istituto di Belle Arti di Venezia* (Venedik Kraliyet Güzel Sanatlar Akademisi); *Anno Scolastico* (Akademik Yıl); *Matricolo d'Ammisione* (Kayıt Defteri)
- RABAV anno scolastico 1821-1822, Matricolo d'Ammisione, N. 2, 1821.*
- RABAV anno scolastico 1821-1822, Matricolo d'Ammisione, N. 16, 1821.*
- RABAV anno scolastico 1861-1862, Matricolo d'Ammisione, N. 353, 26 Aprile 1862.*
- RABAV anno scolastico 1862-1863, Matricolo d'Ammisione, N. 46, 1862*
- RABAV anno scolastico 1877-1878, Matricolo d'Ammisione, N. 46, 6 Novembre 1877.*
- RABAV anno scolastico 1877-1878, Matricolo d'Ammisione, N. 123, 13 Novembre 1877.*
- RABAV anno scolastico 1895-1896, Matricolo d'Ammisione, N. 116, 31 Dicembre 1895.*
- RABAV anno scolastico 1895-1896, Matricolo d'Ammisione, N. 67, 12 Novembre 1895.*
- RABAV anno scolastico 1896-1897, Matricolo d'Ammisione, N. 12, 28 Ottobre 1896.*
- RABAV anno scolastico 1899-1900, Matricolo d'Ammisione, N. 33, 10 Ottobre 1899.*
- RABAV anno scolastico 1899-1900, Matricolo d'Ammisione, N. 43, 31 Ottobre 1899.*
- RABAV anno scolastico 1898-1899, Matricolo d'Ammisione, N. 63, 31 Ottobre 1898.*
- RABAV anno scolastico 1899-1900, Matricolo d'Ammisione, N. 30, 30 Ottobre 1899.*
- RABAV anno scolastico 1898-1899, Matricolo d'Ammisione, N. 29, 1898.*
- RABAV anno scolastico 1899-1900, Matricolo d'Ammisione, N. 116, 31 Dicembre 1899.*
- RABAV anno scolastico 1900-1901, Matricolo d'Ammisione, N. 26, 13 Ottobre 1900.*
- RABAV anno scolastico 1901-1902, Matricolo d'Ammisione, N. 76, 30 Novembre 1901.*
- RABAV anno scolastico 1911-1912, Matricolo d'Ammisione, N. 56, 30 Novembre 1911*

GÖRSELLER / EKLER

Şek. 1: Venedik Güzel Sanatlar Akademisi Amblemi (URL 3)

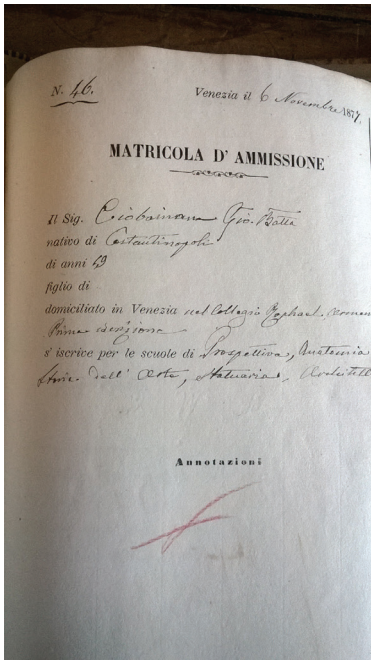
Fot. 1: Günümüzde Venedik Akademi Galerileri olarak hizmet veren *Santa Maria della Carità* Kompleksi (URL 4)

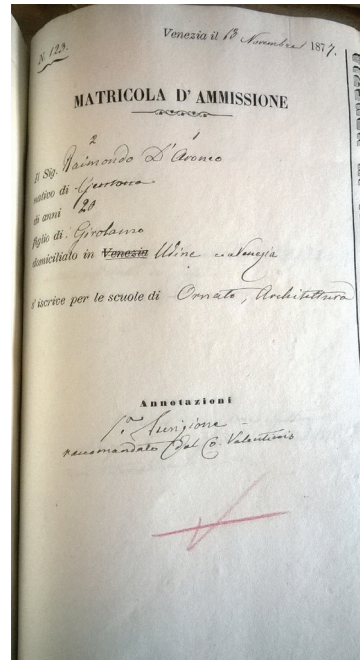
Fot. 2: Venedik Güzel Sanatlar Akademisi Giriş Cephesi'ne Giudecca Kanalı'ndan Bakış (URL 5)

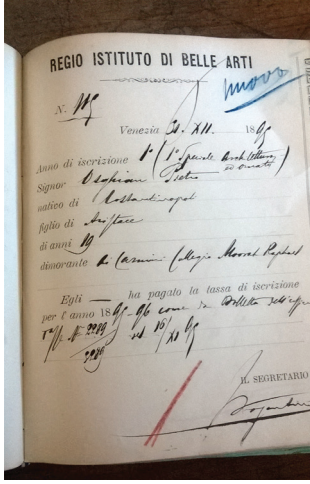
Fot. 3: Venedik Güzel Sanatlar Akademisi Avlusu (URL 6)

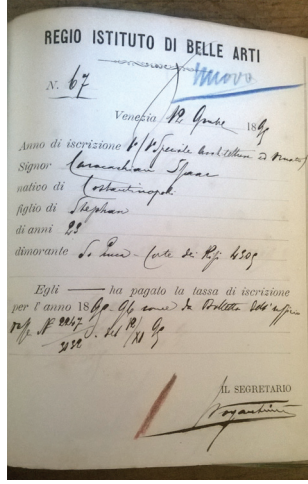
◀
Bel. 1:
Giovanni Battista
Ciobainan'ın
(Hovhannes Baptist
Çobanyan) Venedik
Güzel Sanatlar
Akademisi'ne İlk
Kayıt Belgesi. (C.
Berkant)

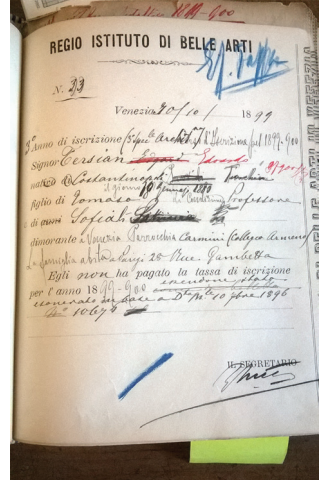
▶
Bel. 2:
Raimondo
d'Aronco'nun
Venedik
Güzel Sanatlar
Akademisi'ne İlk
Kayıt Belgesi. (C.
Berkant)

Bel. 3: Pietro Osghian'nin (Pierre Osghian) Venedik Güzel Sanatlar Akademisi'ne İlk Kayıt Belgesi. (C. Berkant)

Bel. 4: Isaac Caracachian'in (İsac Karakaşyan/Karakaş) Venedik Güzel Sanatlar Akademisi'ne İlk Kayıt Belgesi. (C. Berkant)

Bel. 5: Edoardo Tersian'in (Yervant Terziyan) Venedik Güzel Sanatlar Akademisi'ndeki Üçüncü Yılına Ait Kayıt Belgesi. (C. Berkant)

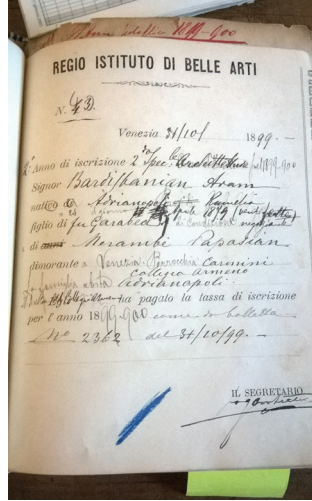
Fot. 4: Yervant Terziyan, Tarihi Fatih Belediye Binası (URL 7)

Fot. 5: Yervant Terziyan, Tarihi Kadıköy Belediye Binası (URL 8)

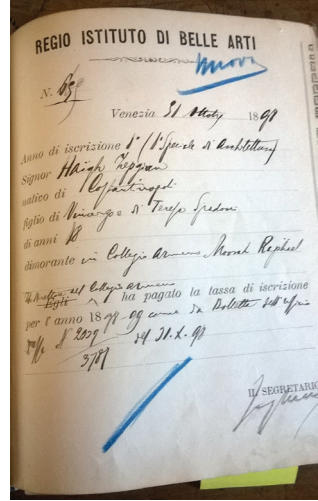

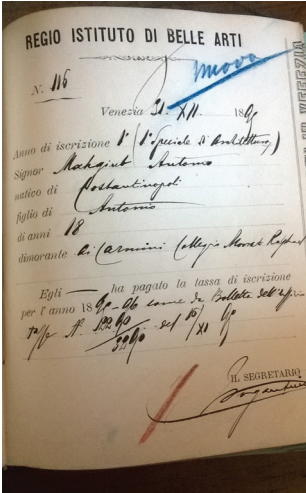
Fot. 6: Aram Bardizbanyan, Sukyas Evi, Kinalıada, İstanbul. (URL 9)

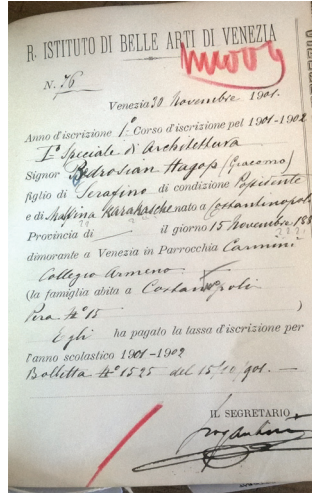
Bel. 6: Aram Bardisbanian'ın (Aram Bardizbanyan) Venedik Güzel Sanatlar Akademisi'ndeki İkinci Yılına Ait Kayıt Belgesi. (C. Berkant)

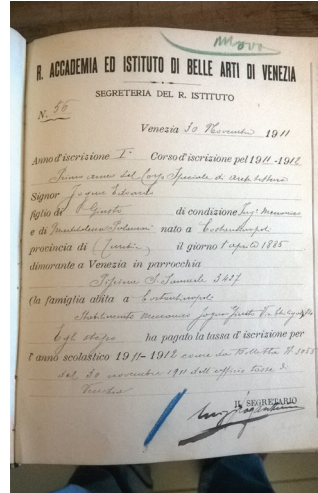
Bel. 7: Haigh Zepçian'ın (Haigh Zepçyan/Zipcy) Venedik Güzel Sanatlar Akademisi'ne İlk Kayıt Belgesi. (C. Berkant)

Bel. 8: Antonio Makgiut'un (Andon Makgiut) Venedik Güzel Sanatlar Akademisi'ne İlk Kayıt Belgesi. (C. Berkant)

Bel. 9: Giacomo Bedrossian'ın (Hagop Bedrosyan) Venedik Güzel Sanatlar Akademisi'ne İlk Kayıt Belgesi. (C. Berkant)

Bel. 10: Edoardo Jogero'nun Venedik Güzel Sanatlar Akademisi'ne İlk Kayıt Belgesi. (C. Berkant)

Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi | Ege University, Faculty of Letters
Sanat Tarihi Dergisi | **Journal of Art History**
ISSN 1300-5707 | e-ISSN 2636-8064
Cilt: 30, Sayı: 2, Ekim 2021 | Volume: 30, Issue: 2, October 2021

Sahibi (Owner): Ege Üniv. Edebiyat Fak. adına Dekan (On behalf of Ege Univ. Faculty of Letters, Dean): Prof. Dr. Yusuf AYÖNÜ ♦ Yazı İşleri Müdürü (Managing Director): Doç. Dr. Hasan UÇAR ♦ Editörler (Editors): Dr. Ender ÖZBAY, Prof. Dr. Semra DAŞCI ♦ Yayın Kurulu (Editorial Board): Prof. Dr. İnci KUYULU ERSOY, Doç. Dr. Lale DOĞER, Doç. Dr. Sevinç GÖK İPEKÇİOĞLU ♦ İngilizce Editörü (English Language Editor): Dr. Öğr. Üyesi Elvan KARAMAN ♦ Sekreteryaya - Grafik Tasarım/Mizampaj - Teknik İşler - Strateji - Süreç Yönetimi (Secretariat - Graphic Design/page layout - Technical works - Strategy - process management): Ender ÖZBAY

İnternet Sayfası (Açık Erişim) | Internet Page (Open Access)

DergiPark
AKADEMİK
<https://dergipark.org.tr/std>

Sanat Tarihi Dergisi hakemli, bilimsel bir dergidir; Nisan ve Ekim aylarında olmak üzere yılda iki kez yayınlanır.

Journal of Art History is a peer-reviewed, scholarly, periodical journal published biannually, in April and October.

Clarivate
Analytics
ESCI
Emerging Sources Citation Index

TR
ULAKBİM
TR DİZİN

DOAJ

Crossref

EBSCO

ERIH PLUS
EUROPEAN REFERENCE INDEX FOR THE
HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Academic
Resource
Index
ResearchBID

SÖBIAD